

Relatoria de la jornada de debat

«Memòria colonial i sistema migratori a Catalunya»

Parlament de Catalunya, 17 de juliol de 2026

1. Context i objectius de la jornada

El Parlament de Catalunya va acollir la jornada de debat «Memòria colonial i sistema migratori a Catalunya», organitzada per la Fundació ACSAR i la Acció Internacional per la Pau - IAP Catalunya. La trobada s'emmarcava en l'estudi *Memòria colonial a Catalunya i sistema migratori*, elaborat pel GRITIM-UPF per encàrrec de les dues entitats, en el marc del projecte «Protecció de defensors dels drets humans de Colòmbia, Filipines, Mèxic i Brasil: una mirada al dret a la terra i l'asil», finançat per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

L'estudi analitza els vincles entre el passat colonial de Catalunya i el tractament actual de les migracions internacionals, amb l'objectiu d'identificar les continuïtats colonials que encara incideixen en les desigualtats, el racisme estructural, els imaginaris socials i les polítiques migratòries. La jornada es va plantejar com un espai de diàleg entre la societat civil, les comunitats migrants i racialitzades, el món acadèmic, els equipaments culturals, les institucions i els grups parlamentaris, amb la voluntat de transformar aquesta diagnosi en un full de ruta compartit i en mesures polítiques concretes.

La trobada prenia com a punt de partida la **Moció 78/XII del Parlament de Catalunya**, aprovada l'11 d'abril de 2019, relativa a la participació catalana en el colonialisme i l'esclavisme. La Moció reconeixia aquesta participació, n'assumia la responsabilitat moral i instava a impulsar mesures de reconeixement i reparació simbòlica. Un dels objectius principals de la jornada era valorar-ne el desenvolupament, recuperar-ne els compromisos i estudiar com actualitzar-los davant els reptes actuals.

La jornada va comptar amb una participació àmplia i diversa. Hi van assistir representants de la Direcció General de Memòria Democràtica, la Direcció General de Migracions i Refugi, la Direcció General de Diàleg Social, el Comissionat de Relacions Ciutadanes i Diversitat Cultural i Religiosa de l'Ajuntament de Barcelona, l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament o el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

També hi van ser presents entitats socials, culturals, acadèmiques i memorialístiques, entre les quals el CIEMEN, Tamettut – Associació de Dones Amazigues, l'Associació Catalana de Residents Senegalesos de Barcelona, el Museu d'Història de la Immigració de Catalunya, el Museu Etnològic i de Cultures del Món, l'Institut de Drets Humans de Catalunya, el Centre UNESCO de Catalunya, Lafede, el Centre per el Diàleg Intercultural de Catalunya, Fedelatina, Associació Diàlegs de Dones o el Museu d'Història de Catalunya, entre altres.

Aquesta pluralitat va permetre posar en relació les perspectives institucionals amb les experiències i reivindicacions de les comunitats directament afectades pel racisme, les polítiques migratòries i les continuïtats colonials.

2. Obertura i plantejament institucional

La jornada va ser oberta pel president del Parlament de Catalunya, el Sr. Josep Rull. En la seva intervenció va reconèixer que la memòria colonial és encara un àmbit poc abordat i va remarcar el caràcter poc habitual de recuperar una moció aprovada en una legislatura anterior, ja que les

iniciatives parlamentàries acostumen a perdre continuïtat quan finalitza la legislatura en què van ser aprovades. Aquesta constatació va reforçar la necessitat de crear mecanismes que permetin donar seguiment als compromisos més enllà dels cicles parlamentaris.

En les intervencions inicials també van participar Salwa El Gharbi, presidenta de la Fundació ACSAR; Ferran Civit, exdiputat i promotor de la Moció 78/XII, i Ricard Zapata-Barrero, director del GRITIM-UPF i responsable de l'estudi que dona origen al procés de debat.

Les intervencions van situar la jornada com una oportunitat per reprendre un procés institucional que no pot limitar-se al reconeixement formal del passat. L'abordatge de la memòria colonial s'ha de vincular necessàriament amb les desigualtats presents, les polítiques migratòries, els drets de ciutadania, la lluita contra el racisme i la participació política de les persones migrants i racialitzades.

3. Diagnosi compartida

La memòria colonial és una qüestió del present

Una de les idees centrals del debat va ser que la memòria colonial no s'ha d'abordar únicament com una revisió històrica. Les estructures, jerarquies i imaginaris construïts durant el colonialisme continuen tenint efectes sobre la manera com s'entenen les migracions, la pertinença, la ciutadania i la diversitat cultural.

Les migracions procedents d'antics territoris colonitzats sovint continuen sent interpretades des d'una mirada que diferencia entre una població considerada pròpia i unes persones que han de ser integrades o incloses. Durant el debat es va qüestionar l'ús acrític dels conceptes d'integració o inclusió, perquè poden continuar situant les persones migrants com a subjectes externs a la societat, com una realitat que s'ha de gestionar o fins i tot com un possible perill, en lloc de reconèixer-les com a part constitutiva de la societat catalana i com a titulars plenes de drets.

Es va defensar, per tant, una mirada de present que relacioni la memòria colonial amb els drets de les persones migrants, la ciutadania, la participació política i les condicions materials de vida.

Memòria, democràcia i drets

Una altra aportació destacada va ser la relació entre memòria i democràcia. El reconeixement del passat colonial no és una qüestió accessòria, sinó una condició per comprendre les desigualtats actuals i construir una democràcia més inclusiva.

No es pot parlar de plena qualitat democràtica mentre determinades comunitats continuïn invisibilitzades en el relat històric, tinguin dificultats per accedir als seus propis arxius o pateixin discriminacions estructurals en funció del seu origen, color de pell, nacionalitat o situació administrativa. En aquest sentit, es va remarcar que la memòria ha d'anar acompanyada de drets, polítiques públiques i formes concretes de reparació.

Insuficiència de les mesures simbòliques

Les intervencions van coincidir que les mocions, declaracions i actes de reconeixement impulsats fins ara han tingut sovint un valor principalment simbòlic. Tot i la seva importància, no han anat sempre acompanyats de mecanismes d'execució, recursos, calendaris, responsables institucionals o sistemes d'avaluació.

La Moció 78/XII va representar un precedent rellevant perquè va reconèixer institucionalment la participació catalana en el colonialisme i l'esclavisme. Tanmateix, set anys després de la seva

aprovació, es va considerar necessari revisar-ne l'aplicació i actualitzar-ne els continguts. La jornada va evidenciar que els gestos simbòlics han de donar pas a compromisos sostinguts, verificables i amb capacitat real de transformació.

Racisme estructural i sistema migratori

El debat va posar en relleu que les continuïtats colonials es manifesten també en el sistema migratori i en les desigualtats quotidianes. Les persones migrants i racialitzades afronten obstacles específics en l'accés al mercat laboral, a l'habitatge, als serveis, als drets socials, a la regularització administrativa i a la participació política.

Aquestes discriminacions no es poden entendre únicament com a conductes individuals o episodis aïllats, sinó com a expressions d'un racisme estructural que travessa les institucions, les normatives i els imaginaris socials. Durant la jornada també es va formular la demanda de revisar profundament i, des d'algunes intervencions, d'abolir la Llei d'estrangeria, en considerar que consolida una diferenciació de drets basada en la nacionalitat i la situació administrativa.

Invisibilització del colonialisme en el sistema educatiu

El sistema educatiu va ser identificat com un dels àmbits prioritaris d'actuació. Es va assenyalar la poca presència de la història colonial espanyola i catalana en els currículums i materials escolars, així com el desconeixement generalitzat de processos com la colonització de Guinea Equatorial, les guerres i la repressió al Rif, l'esclavisme, el comerç colonial o la participació de famílies, empreses i institucions catalanes en aquestes estructures.

Aquesta absència dificulta la comprensió de la societat actual i contribueix a reproduir una memòria parcial. També limita la capacitat de l'alumnat per entendre els orígens històrics del racisme i les relacions entre colonialisme, desigualtats globals i migracions contemporànies.

Es va reclamar, per tant, la revisió dels currículums, la incorporació d'aquests continguts en totes les etapes educatives i la creació de recursos pedagògics decolonials per al professorat i els centres.

Arxius, museus i institucions culturals

La jornada va destacar igualment la importància dels arxius, els museus i els equipaments culturals en la construcció de la memòria col·lectiva. Es van identificar dificultats per accedir a documentació relacionada amb el passat colonial, especialment per part de les comunitats vinculades als territoris colonitzats.

El dret d'accés als arxius es va plantejar no només com una qüestió acadèmica, sinó com un dret vinculat al coneixement, la memòria, la identitat i la reparació. Paral·lelament, es va defensar que els museus revisin els seus relats, les formes d'adquisició i exhibició de les col·leccions, la terminologia utilitzada i la participació de les comunitats representades.

Reconeixement de les lluites migrants

Finalment, es va reivindicar el paper dels moviments migrants, antiracistes i de les diferents diàspores en l'assoliment de drets i en la democratització de la societat catalana.

Les persones migrants no han de ser tractades únicament com a destinatàries de polítiques públiques, sinó com a agents polítics amb coneixements, trajectòries, capacitat organitzativa i propostes pròpies. Es va reclamar reconèixer els avenços assolits gràcies a aquestes lluites i

garantir la participació efectiva de les comunitats migrants en qualsevol procés institucional sobre memòria colonial, migracions i racisme.

4. Principals propostes

Creació d'una comissió de seguiment o grup de treball decolonial

La proposta principal sorgida de la jornada va ser la creació d'una **comissió de seguiment o grup de treball permanent sobre memòria colonial i decolonialitat**.

Aquest espai hauria de permetre superar la discontinuïtat que habitualment afecta les mocions parlamentàries i convertir els compromisos polítics en un procés sostingut. La comissió podria comptar amb la participació del Parlament, els departaments competents de la Generalitat, les administracions locals, les entitats socials, els moviments migrants i antiracistes, les comunitats i diàspores afectades, les universitats, els museus i els organismes especialitzats en drets humans, memòria i cooperació.

Entre les seves funcions hi podria haver:

- fer seguiment del compliment de la Moció 78/XII i de les futures iniciatives parlamentàries;
- elaborar un full de ruta decolonial amb objectius, responsabilitats i terminis;
- coordinar les diferents administracions i àrees sectorials implicades;
- impulsar mesures en educació, cultura, arxius, memòria, migracions i lluita contra la discriminació;
- garantir la participació estable de les comunitats migrants i racialitzades;
- definir indicadors de seguiment i presentar periòdicament els avenços assolits;
- evitar que el procés desaparegui amb els canvis de legislatura o de govern.

La creació d'aquest espai es va plantejar com la principal garantia perquè la jornada no sigui un acte aïllat, sinó l'inici d'un procés polític i social amb continuïtat.

Impuls d'una nova moció que actualitzi la de 2019

La segona proposta prioritària va ser **impulsar una nova moció al Parlament de Catalunya que actualitzi i desenvolupi la Moció 78/XII de 2019**.

La nova iniciativa hauria de preservar el valor del reconeixement aprovat el 2019, però adaptar-lo als debats, coneixements i necessitats actuals. Hauria de reforçar la connexió entre memòria colonial, racisme estructural, sistema migratori, drets de ciutadania, educació, cultura i reparació.

A diferència d'una declaració principalment simbòlica, la nova moció hauria d'incorporar compromisos operatius, òrgans responsables, calendaris, mecanismes de coordinació, recursos i procediments de rendició de comptes. La seva aplicació hauria de quedar vinculada a la comissió de seguiment o grup de treball decolonial, que vetllaria perquè els acords no tornessin a perdre vigència amb el final de la legislatura.

Altres línies d'actuació

La jornada va recollir també les propostes següents:

Educació: incorporar de manera transversal la història colonial espanyola i catalana als currículums educatius; elaborar materials pedagògics decolonials; formar el professorat, i garantir que s'abordin processos històrics habitualment absents, com els de Guinea Equatorial o el Rif.

Museus i equipaments culturals: donar suport als museus existents perquè incorporin perspectives decolonials en les seves col·leccions, exposicions, relats i activitats; promoure la participació de les comunitats afectades, i revisar críticament l'origen, la contextualització i la representació dels objectes i materials colonials.

Arxius i documentació: garantir el dret d'accés als arxius colonials, facilitar-ne la consulta i la digitalització, i desenvolupar polítiques actives de recuperació, classificació i difusió de la documentació.

Reparació: estudiar i concretar eines de reparació simbòlica, educativa, cultural i institucional, evitant que el reconeixement de responsabilitats quedi reduït a declaracions genèriques.

Discriminació estructural: adoptar mesures específiques contra la discriminació racial en l'accés al treball, l'habitatge, els serveis i els drets socials, amb mecanismes efectius de denúncia, protecció i seguiment.

Sistema migratori: revisar les normatives que generen desigualtats de drets per raó de nacionalitat o situació administrativa i explorar iniciatives polítiques i jurídiques, incloses les actuacions davant les institucions europees, contra les disposicions que puguin vulnerar els drets de les persones migrants.

Participació i reconeixement: reconèixer les aportacions dels moviments migrants i antiracistes i garantir-ne la participació directa en la definició, execució i avaluació de les polítiques públiques.

5. Conclusions

La jornada va evidenciar que la memòria colonial no es pot separar de la realitat social i política actual. Les polítiques migratòries, el racisme estructural, les desigualtats d'accés als drets, els relats educatius i culturals i les dificultats de participació de les persones migrants estan travessats per estructures i imaginaris que tenen arrels colonials.

També es va constatar que el reconeixement institucional, tot i ser imprescindible, és insuficient quan no va acompanyat de mesures efectives. Les mocions i declaracions han de traduir-se en polítiques públiques, recursos, responsabilitats concretes i mecanismes d'avaluació.

En aquest sentit, la jornada va deixar dues prioritats clares:

1. **Constituir una comissió de seguiment o un grup de treball decolonial estable**, plural i participatiu, que coordini les actuacions, garanteixi la continuïtat del procés i en supervisi els resultats.
2. **Impulsar una nova moció parlamentària que actualitzi la Moció 78/XII de 2019**, incorporant compromisos concrets, calendaris, responsables, recursos i mecanismes de rendició de comptes.

El desenvolupament d'aquestes dues propostes dependrà de l'existència d'una voluntat política real i sostinguda. La jornada va representar un primer pas per reconnectar el treball institucional amb les demandes de les comunitats, els moviments socials, el món acadèmic i els equipaments culturals, i per avançar cap a una política catalana de memòria colonial, reparació, igualtat de drets i transformació decolonial.

Barcelona, 17 de juliol de 2026